

ማሕበራዊ / ውሕስነት / ድህነት

ሜላ/አገባብ ምሕበራዊ ድህነት

ክንክን አረግቶት

ዘይብኛዎት https://dev.hallo-aargau.ch/seitenverwaltung/entries/s_content/90313-invaliditaet?site=tr

ስራሕ አልቢነት

ሕማምን ሓደጋን

አደነትን ስድራ-ቤትን

ማሕበራዊ ሓገዝ

ሜላ/አገባብ ምሕበራዊ ድሕነት

ነበርቲ ስዊስ ብመንገዲ ማሕበራዊ ድሕነት ካብ ዝተፈላለዩ ሓደጋታት ይሕለዉ / መከላኸሊ ይገብሩ። እቲ ናይ ድሕነት ዋሕስ ንኣብነት ሓደ ሰብ ካብ ስራሕ ምስገስጃግ፣ ወይ ምስ ዝሓምም ይሕገዝ። ንስድራቤትን ንጡረታ ዝወጽኡ ኣረገውቶትን ይሕገዝ።

መሰረታዊ ሓረጎች / ሓሳባት

እዞም ናይ ድሕነት ውሕስነት ብመንገዲ ነበርቲ ስዊስ ይምወሉ። በዚ መሰረት ናይ ሓድነት ሕግታት፣ መብዛሕትኡ ነባሪ ህዝቢ ይኸፍል። ገለ ፍሉጣት ውሑዳት ወገናት ከኣ በዚ ሓገዝ ይረኽቡ። መብዛሕትኦም ማሕበራዊ ድሕነት ውሕስነት ናይ ግድን እዮም ክትኣትዎም። እቲ ዝግበር ክፍሊት ካብ ደምዝ ሰራሕተኛታት ብቀጥታ ይቐረጽ። ወሃብ ስራሕን ነብሶም ክኢሎም ዝንቀሳቐሱ ውልቀ ሰባትን ስራሕ ዘይብሎም ሰባትን ነዚ ዝምልከት ገንዘባዊ ክፍሊት/ውጽኢት ይኸፍሉ ኢዮም።

ውጽኢታት / ክፍሊት

ናይ ሕዝባዊ ናይ ድሕነት ውሕስነት ንሰባት ኣብ ዝተፈላለዩ ጸገማት ይሕገዝ። እቲ ንመዓልታዊ ነግራት ዘድሊ ገንዘብ ይኸፍል። ጡረታ ወይ ናይ ኣበል ገንዘብ፣ ኣብ ግዜ ሕማምን ሓደጋን ንሕክምና ዝኸፈል ገንዘብ ይኸፍን። ናይ ሕዝባዊ ናይ ድሕነት ውሕስነት ሕግታቱ ብመንግስቲ ዝተፈልጠ ኢዮም።

ሰባት መዓስ ሓገዝ ይረኽቡ?

- ኣብ ግዜ እርጋን ኣብ ናይ ሞት ኩነታት ንስራሕ ዘይክእል ምስዝኸውን፡ (3ይ ዓምዲ /Säulen: AHV/IV, ናይ ሞያ ክንክን, ናይ ውልቂ ክንክን)
- ኣብ ግዜ ሕማምን ሓደጋን (Kranken- und Unfallversicherung)
- ኣብ ግዜ ኣደ ንሕጻን ተጥብወሉ (Mutterschaftsentschädigung)
- ኣብ ግዜ ስራሕ ኣልቦነት (Arbeitslosenversicherung)
- ውላድ ኣብ ዝህልወካ ግዜ (Familienzulagen)

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክኣድራሻታት ብሮፕራት ቡሉቲን)

www.konnichiwa-aargau.ch/ti/social-security/social-insurance-system

ክንክን ኣረግቶት

ብመንገዲ ናይ ኣረግቶት ክንክን፡እቲ ናይ ጥሮታ እኹል ገንዘብ ንናብራ እኹል ከምዝኸውን ተገግቲቱ ይትሕዝ። ናይ ስዊስ ናይ ክንክን ሜላ ኣትሓሕዛ ሰባት ሰልስተ ዓምድታት ውህላ ገንዘብ ኣለውዎ።ንሳቶም ከኣ፡ ናይ ኣረግቶትን ሓድጎምን/ብድሕሪት ዝገድፍዎምን ክንክን (AHV)፡ ናይ ሞያዊ ክንክን ውህላ/ማዕከን ውህላ ጥሮታ (Pensionskasse) ን ብነጻ ድልየት ንክንክን ኣብ ግዜ እርጋን ዝግብበር ውህላ (3. ዓምዲ) ኢዮም።

እርጋንን- ብድሕሪት ንዝተርፉ ሓድጊ (1ይ ዕምዲ ውህላ, 1. Säule)

እርጋንን- ብድሕሪት ንዝተርፉ ሓድጊ ድሕነት (AHV) ሓደ ናይ መንግስቲ ትካል ኢዮ። ዓቕሚ ኣዳም ዝበጽሑ ሰባት ነዚ ዝምልከት ክፍሊት ክገብሩ ይግባእ።እዚ ክፍሊት ካብ ሰራሕተኛታት ካብ ደምዞም ወርሕዊ ይቐረጽ፡ ወሃብ ስራሕ ከኣ ፍርቂ ይኸፍል። ነብዕም ክኢሎም ባዕሎም ዝፍበሩ ሰባትወይ ስራሕ ዘይብሎም፡ ኣብ ጨንፈር ምምሕዳር ከባቢ፡ ናይ ህዝባዊ ድሕነት (Sozialversicherungsanstalt, SVA) ይምዝገቡ።ነዚ ክፍሊት ብከመይ ከምዝኸፍንዎ ከኣ የመልክቱ። AHV ጠረታ ንዝወጽኡ ሓደ ወርሓዊ ክፍሊት ይህብ። መጠን ናይዚ ብመሰረት እቲ ኣብ ግዜ ስራሕ ኣቐዲሙ ዝኸፈል ዝነበረ መጠን ገንዘብ ይውሰን። AHV ሞት ናይ ሓደ መጻምድቲ ምስዘጋጥም፡ ነቲ ዝተረፈ መጻምድቲ (መበለትን- ዘኸታምን) ይሕግዝ። ነብሲ ወከፍ ናይ AHV-መንነት ዘሎዎ ምስ ናይ ገዝእ-ርእሱ ናይ ህዝባዊ ድሕነት ወረቐት እዚ ክፍሊት ይወሃቦ።

ሞያዊ ክንክን (2ይ ዓምዲ, 2. Säule)

ድሕሪ ጥሮታ ምውጻእ ሂወት ብዝገባእ ንምምራሕ፡ AHV ንበይኑ ኣኻሊ ኣይኮነን፡ በዚ መሰረት ንሰራሕተኛታት ምስ ተጣየሱ ዝኸውን መከናኸኒ (ናይ ጥሮታ ማዕከን፡ Pensionskasse)፡ ካብ ዝተወሰነ ናይ ደምዞ ዓምድታት ብግዴታ ዝቐረጽ ገንዘብ ኣሎ። ነዚ ዝምልከት ክፍሊት ኣብ ነብሲ ወከፍ ወርሒ ካብ ደምዞ ይቐረጽ። ኣብዚ እቲ ወሃብ ስራሕ ብውሕዱ ፍርቂ ይኸፍኖ።ርእሶም ክኢሎም ዝነበሩ ነዚ ዝምልከት ክፍሊት ኣይከፍሉን ኢዮም። ብነጻ ድልየም ግን ነዚ ክገብርዎ ይኸእሉ። ነዚ ከኣ ባዕላቶም ሓላፍነት ይወስዱ። እዚ ኣብ ናይ ጥሮታ ማዕከን ገንዘብ ዝውህሉል፡ ምስ ኣረግካ ከም ጥሮታ ወይ ብሓደ ግዜ ይወሃብ። ኣብ ፍሉጥ ጉዳያት እዚ ገንዘብ ኣቐዲሙ ይኸፈል። ንኣብነት ትካል ክትገብር ምስትደሊ፡ ካብ ስዊስ ክትወጽእ ምስትደሊ፡ ገዛ ወይ መንበሪ ክትገዝእ ምስትደሊ ጠቐሊልካ ክወጽእ ይኸእል።

ብነጻ ድልየት ዝግበር ውህላ 3ይ ዓምዲ

ውህላ 3ይ ዓምዲ (3. Säule) ካብቲ ብነጻ ድልየት ዝውህሉል ናይ ውልቂ ምስ ኣረግካ ክኸውን ዝውህሉል ገንዘብ ኮይኑ ቀረጽ ንምቅላል ከኣ ይሕግዝ። እዚ ኣብ ባንክ ወይ ኣብ ናይ ድሕነት/ውሕስነት ትካላት ክጠራቑምዎክኣል። ምስ ኣረግካ እኹል መሕለውታ ገንዘብ ንክህልወካ በዚ 3ይ ዓምዲ ውህላ ከኣ ገንዘብ ከተጠራቑም ተመራጺ ይኸውን።

መወሰኝታ ክፍሊት

አረገውቶት ሰባት፡ ዋላ ውን ናይ ጥሮታን ናይ ምስ አረግካ ዝወሃብ ገንዘብን (AHV) እንተተዋህቡ፡ ንናብርእም እኹል አይኮነን፡ ኣብ ከምዚ ኩነታት ተወሳኺ ገንዘባዊ ሓገዝ ካብ መንግስቲ (Ergänzungsleistungen) ይወሃቦም። ነዚ ዝምልከት ኣብ ናይ ምምሕዳር ከባቢ ጨንፈር ህዝባዊ ውሕስነት ትካል ክትውከስ ይከእል። እዚ ብንጹር ተሓንጺጹ መን ናይ መወሰኝታ ሓገዝ የድልዮ፡ ተጸኒዑ ይትግበር። እዚ ናይ መወሰኝታ ሓገዝ ካብ ናይ ከፈልቲ ግብሪ ገንዘብ ይምወል።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክኣድራሻታት ብሮፕራት ቡለቲን)

www.konnichiwa-aargau.ch/ti/social-security/old-age-insurance

ዘይብቕዓት https://dev.hallo-aargau.ch/seite/nverwaltung/entries/s_content/90313-invaliditaet?site=tr

ብምክንያት ጥዕና ነዊሕ ጊዜ ክሰርሕ ዘይክእል ወይ ብከፊ ጥራይ ክሰርሕ ዝክእል ሰብ፡ ኣብ ፍሉይ ኩነታት ግምት ብምእታው ናይ ገንዘባዊ ሓገዝ ብመንገዲ ናይ ስራሕ ብቕዓት ዘይብሎም ሰባት ትካል ድሕነት (IV) ክረክብ ይክእል። IV ግን ገንዘብ ጥራይ ኣይኮነን ዝኸፍል። እንታይ ደኣ ነቲ ድሕነት/ውሕስነት ዘለዎ ሰብ፡ ናብ ናይ ስራሕ ዓለም እንደገና ንክእቱ ወይ ንክምለስ ይሕግዝ።

ድሕነት ናይ ስራሕ ዘይብቕዕ ምኻን

ናይ ስራሕ ብቕዓት ዘይብሎም ሰባት ትካል ድሕነት (IV) ሓደ ናይ መንግስታዊ ትካል ሓገዝ ኢዩ። መብዛሕትኦም ዓቕሚ-አዳም ዝበጽሑ ሰባት፡ ነዚ ወርሓዊ ክፍሊት ካብ ደምዞም ይስላዕ። እዚ ክፍሊት ብቀጥታ ካብ ወርሓዊ ደምዞ ይውሰድ። ወሃቢ ስራሕ ከኣ ፍርቂ ይኸፍል። ነብሶም ክኢሎም ዝነብሩ ሰባት ወይ ስራሕ ዘይብሎም ኣብ ምምሕዳር ከባቢ ዝርከብ ጩንፈር ትካል ማሕበራዊ ድሕነት (Gemeindezweigstelle der Sozialversicherungsanstalt, SVA) ተመዝጊቦም ከመይ ጌሮም ክፍሊቶም ክኸፍሉ ከምዝግብኦም ክሓቱ ይኸእሉ።

ደገፍ ወይ ሓገዝ ብመንገዲ ናይ ንስራሕ ዘይብቕዕ ዝኾነ ዝሕግዝ ናይ ድሕነት ዋሕስ

ንናይ ካብ ስራሕ ብቕዓት ዝተኣልዩ ሰባት IV ዝገበር ሓገዝ ክወሃቡ መሰል ዘለዎም ሰባት፡ ብውሕዱ ሓደ ዓመት ካብ ስራሕ ብጥዕናዊ ምክንያት (ኣካላዊ ወይ ስነ ኣእምሮኣዊ) ደው ዝበሉ ወይ ብክፊል ጥራይ ክሰርሑ ዝክእሉ እዮም። IV ዝኸፍሎ ሓገዝ ብመልክዕ ጥራይ ኮይኑ ወርሓዊ ኢዩ። እዚ ግን እቲ ሰብ ብርኡይ ምክንያት ክሰርሕ ወይ ናብ ካልእ ንጥፈታት ክዋፈር ምስዘይክእል ጥራይ ኢዩ። IV ኣብዚ ኩነታት ሰባት ንዕኡም ዝሰማማዕን ዝኸፈለዎን ስራሕ ክረኽቡ ይሕግዝ። ሓገዛት ብመንገዲ IV ካብ ናይ ምምሕዳር ከባቢ ወይ ማሕበራዊ ሓገዝ ትካላት ዝተሕቱ ክኸኑ ይግባእ።

ክፍሊት መመላእታ

ንመነባበሪ ውሑድ ገንዘብ ጥራይ ብናይ ብቕዓት ጉድለት/ክሰርሑ ዘይክእሉ ሰባት IV ዝወሃቡ፡ ካብ ናይ መመላእታ ገንዘባዊ ሓገዝ (Ergänzungsleistungen) ክወሃቡ መሰላለዎም። እዚኦም ኣብ ጩንፈር ምምሕዳር ከባቢ ናይ ማሕበራዊ ድሕነት /ውሕስነት ክምዝገቡ ኣለዎም። ኣብዚ ንዕኡ ዝምልከት ሕግታት መን ክፍሊት መመላእታ ይግብእ፡ ብንጹር ተመዝጊቡ/ሰፊሩ ኣሎ። እዚ ገንዘባዊ መመላእታ ካብ ናይ ሰርሕታኛታት ደምዞ ዝምወል ኢዩ።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክ ኣድራሻታት ብሮፕራት ቡለቲን)

www.konnichiwa-aargau.ch/ti/social-security/invalidity

ስራሕ አልቢነት

ስራሕተኛታት ንስራሕ አልቢነት ዝኸውን ውሕስነት ይእትዉ። ስራሕ-አልቦ ዝኸውን ከኣ፡ ብሕጊ መሰረት ንዝተወሰነ ጊዜ ንንዘብ ሓገዝ ይወስድ። ስራሕ አልቦ ዝኾኑ ሰባት ኣብ ናይ ዞባ ስራሕ ኣከፋፋሊ ትካል (RAV) ክምዝገቡ ይግባእ። እዚ ከኣ ስራሕ ኣብ ምድላይ ይሕግዝ።

ድሕነት ስራሕ-አልቢነት

ድሕነት ስራሕ-አልቢነት (ALV) ኣደ ናይ መንግስቲ ትካል ኮይኑ፡ ንኩሎም ስራሕተኛታት ናይ ግድን ኢዩ። እቲ ወርሓዊ ክፍሊት ከኣካብ ወርሕዊ ደምዝ ብቀጥታ ይኸፈል። ወሃብ ስራሕ ከእ ፍርቂ ይኸፍል። ነብሶም ክኢሎም ዝነብሩ ኣብዚ ድሕነት ኣይእትዉን። ስራሕ አልቦ ዝኸውን ሰብ ካብዚ ድሕነት መተካእታ ደምዝ (ናይ ስራሕ አልቦ ንንዘብ, Arbeitslosengeld) ካብዚ ትካል ይወስድ። መዓስን ክንደይን ንንዘብ ከትወስድ ኣብ ዝተፈላለዩ መምዘኒታት ይምርኮስ። ካብዚ ንእብነት፡ ክንደይ ዝእክክል ከምዝሰራሕካ፡ ወይ ብምንታይ ምኽንያት ስራሕ-አልቦ ከምዝኾንካ።

ኣካይዳ መስርሕ ስራሕ-አልቢነት

ስራሕ-አልቦ ዝኸውን፡ ብዝቐልጠፈ ኣብ ምምሕዳር ከባቢ ክምዝገብ ኣለዎ። እዚ ቅድሚ እታ ናይ መጨረሻታ መዓልቲ ናይ ስራሕ እንተደንገየ ከኣ ኣብ ቀዳመይቲ ናይ ስራሕ አልቢነት መዓልቲ ክግበር ኣለዎ። ልክዕ ኣብዚ ጊዜዚ ከኣ ሰብ ኣብ ኣብ ናይ ዞባዊ ናይ ስራሕ መከፋፈሊ ማእከል (RAV) ክምዝገብ ኣለዎ። ኣብዚ ኩሉ ቀጻሊ ደረጃታት ይንጸር።

ዞባዊ ማእከል ምክፍፋል ስራሕ

ዞባዊ ማእከል ምክፍፋል ስራሕ (RAV) ቀልጢፍካ ስራሕ ክትረክብ ይሕግዝ። ናይ ምኽራዊ ምዝርራብ RAV ሰብ ናይ ስራሕ አልቢነት ንንዘብ ክወስድ እንተደልዩ፡ ናይ ግድን እዮም። ብተወሳኺ RAV ናይ ስራሕ ፕርግራምን፡ ስልጠናን ይህብ። እዚ ውን ብከፊል ናይ ግድን እዩ። ኣብዚ RAV ሰባት ኣብ ስዊስ ንና ስራሕ ዘይጀመሩ እንተኮይኖምውን፡ ኣብ ምድላይ ስራሕ፡ ሓገዝ ይወሃቦም፡ ንንዘባዊ ሓገዝ ግን ኣይወሃቦምን።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክ ኣድራሻታት ብሮፕራት ቡለቲን)

www.konnichiwa-aargau.ch/ti/social-security/unemployment

ሕማምን ሓደጋን

አብ ስዊስ ዝነበር ሰብ፡ ናይ ሕማምን ናይ ሓደጋን ድሕነት ግድን የድልዮ። እዚ ናይ ውልቂ ድሕነት፡ አብ ጊዜ ሕማምን ሓደጋን ንዘጋጥሙ ክፍሊት ሕክምናን ስራሕን ከምኡውን አብ ጊዜ ጥንሲ ዝግበር ወጻኢታት ይሸፍኑ። እዞን ክልተ ናይ ድሕነት ውዕላት አብተን ቀዳሞት ክልተ ሰሙን አብ ስዊስ ምእታው ክፍጸማ ይግባእ።

ናይ ሕክምናዊ ክንክን ድሕነት (መሰረታዊ ድሕነት)

ኩሎም ነበርቲ ስዊስ፡ ብግዲ ናይ ውልቀም ነብሰም ክኢሎም ናይ ሕማም ድሕነት፡ወይ (መሰረታዊ ድሕነት፡ Grundversicherung) ክኣትዉ ኣለዎም። ስለዚ አብ ስዊስ ክነበር ዝመጽእ 3 ወርሃ ነዚ ውዕል ንምእታው ዝኸውን ጊዜ ኣለዎ። አብዚ ሰለስተ ወርሒ ዝሓምም፡ ክፍሊት ወጻኢታት እንደገና ዝምለሱ ይግበሩ። እቲ መሰረታዊ ናይ ድሕነት ውዕል ዝገብራ ብዙሓት ናይ ውልቂ ትካላትናይ ሕማም ድሕነት ማዕከናት (Krankenkassen) ኣለዎ። ዝደለኻዮ ማዕከን ክትመርጽ ይከእል። እዞን ናይ ሕማም ድሕነት ማዕከናት ንኩሎም አብ ስዊስ ዝነበሩ ሰባት ይቕበላ። እቶም አብዚ ድሕነት ዝእተዉ ሰባት ከኣ ወርሕዊ ክፍሊት ናብዘን ማዕከናት ይኸፍሉ። እዚ ወርሓዊ ክፍሊት ከከም ዓይነት ናይ ሕማም ድሕነት ማዕከን ይፈላለ። እዚ ከምቲ ዝህቦ ኣገልግሎትን ጠለባት ዓሚልን፡ ብዙሓት ቅድመ-ኩነት አብ ግምት ብምእታው እቲ ዋጋ ፍልጋይ ስለዘለዎ፡ ውዕል አብ ትገብረሉ ጊዜ ምውድዳርን ምንጽጻርን ኣድላዩ ኢዩ። እቲ መሰረታዊ ናይ ሕማም ድሕነት፡ ሰብ ምስዝሓምም ጥራይ ኣይኮነን ነቲ ወጻኢታት ወይ ክፍሊት ዝኸፍን፡ እንታይ ደኣ፡ አብ ጊዜ ጥንስን ሕርስን ናይ ኣዴታት ውን ይሸፍን ኢዩ። እቲ ዝግበር ክፍሊታት ብሕጊ ዝተወሰነን ዝተሓንጸጸን ኢዩ።

ናይ ሓደጋ ድሕነት

ስራሕተኛታት አብ መዓልቲ ካብ 8 ሰዓት ንላዕሊ ዝሰርሑ እንተተይኖም፡ ብወሃብ ስራሕ ብቀጥታ ናይ ሓደጋ ድሕነት አብ ጊዜ ስርሖምን አብ ዕረፍቶምን ንዘጋጥሞም ሓደጋ ውሕስነት ይኣትዉሎም። ውሑድ ሰዕታት ዝሰርሑ ሰብ እዚ ናይ ሓደጋ ድሕነት ኣይክፈለሉን፡ ስለዚ ነዚ ዝምልከት ድሕነት፡ ባዕሉ ክኸፍኖ ኣለዎ። እዚ ነቶም ብገዛእ ርእሶም ዝመሓደሩን ናይ ውልቕም ዋኒን ንብረትን ትካልን ዘሎዎም ሰባት ውን ይምልከት። እዚእቶም አብ ርእሲቲ ናይ ሕማም ድሕነቶም ናይ ሓደጋውን ክገብሩ ይግባእ። አብዚ ድሕነት ውዕል ዝገበሩ፡ ወርሓዊ ክፍሊት ክኸፍሉ ይግባእ። አብዚ ንስራሕተኛታት ብቀጥታ ካብ ደሞዞም ይኸፈል።

መሕሰሪ / ምጉዳል ዋጋ ካብ ክፍሊት መሰረታዊ ድሕነት

ንማዕከን ናይ ሕማም ድሕነት ብገዛእ ርእሱ ክኸፍል ዘይክእል ሰብ፡ መሕሰሪ/ምጉዳል ዋጋ ካብ ክፍሊት መሰረታዊ ድሕነት(Prämienverbilligung) ካብ መንግስቲ ይግበረሉ።ነዚ ምሕሳር ዋጋ ንምርካብ፡ ሰብ ኩሎ ጊዜ ክሳብ ዕለት 31 ግንቦት ዘሎ ጊዜ ናይ ጠለብ ሕቶ ክገብር ኣለዎ። እዚ እንተተፈቐድሉ፡ ሰብ አብ ዝቕጽል ዓመት ውሑድ ናይ ድሕነት ክፍሊት ይኸፍል። አብቲ ካንቶን ደንጊዮም ንዝእተዉ ሰባት፡ ፍሉይ ሕግታት ነዚ ዝምልከት ይግበረሎም። ናይ ምምሕዳር ክባቢ፡ ጩንፈር ማሕበራዊ ድሕነት (Gemeindezweigstelle der Sozialversicherungsanstalt SVA) ኩሎ ነዚ ዝምልከት ሓበሬት ይመሓላልፍን፡ መሕሰሪ/ምጉዳል ዋጋ ካብ ክፍሊት መሰረታዊ ድሕነት ከኣ ባዕሉ ይምዝግብን ይሸፍን።

ተወሳኺ ድህነት አብ ልዕሊ መስረታዊ ናይ ሕማም ድህነት

ብነጻ ድልየት፡ መመላኛታ ንውሕስነት ጥዕና፡ አብ ልዕሊቲ መስረታዊ ናይ ድህነት ውዕል፡ ተወሳኺ ድህነት አብ ልዕሊ መስረታዊ ናይ ሕማም ድህነት (Zusatzversicherungen) ክግበር ይከኣል። እዚ ንወጻኢታት ካብ ናይቲ መስረታዊ ውሕስነት ዝኾኑ ይኸኣሉ። ንእብነት፡ ናይ ስኒ ክንክን። ተወሳኺ ድህነት አብ ልዕሊ መስረታዊ ናይ ሕማም ድህነት ካብ ኩሎም ማዕከናት ናይ ሕማም ድህነታት ናብ ዕዳጋ ይወርዱ። ነዚ ከኣ ነብሲ ወክፍ ሰብ ከከም ኩነታት ጥዕንኡ፡ ክእቱ ወይ ክንጽጎ ይኸእል።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክኣድራሻታት ብሮፕራት ቡለቲን)

www.konnichiwa-aargau.ch/ti/social-security/illness-and-accidents

አደነትን ስድራ-ቤትን

ቆልዑት ዘለዎ ሰብ፡ አብ ምሉእ ስዊስ፡ ንቆልዑትን ንስልጠናን ዝኸውን ተወሳኺ ናይ ገንዘብ ሓገዝ ይወሃቦ። አብ ሞያዊ ስራሕ ንዝነጥፉ ኣዴታት፡ አብ ግዜ ሕርስን ምክንኻን ሕጻንን፡ ብውሕዱ 14 ሰሙን ዝኸፈል ሰራተኛ ይወሃቦን።

ናይ ኣደነት ዕስቢ ወይ ካሕሳ

አብ ሞያዊ ስራሕ ንዝነጥፉ ኣዴታት፡ አብ ግዜ ሕርስን ምክንኻን ሕጻንን፡ ብውሕዱ 14 ሰሙን ዝኸፈል ሰራተኛ (Mutterschaftsurlaub) ይወሃቦን። አብዚ ግዜዚ ብውሕዱ 80 ሚሊታዊት ናይ ደሞዘን ይኸፈሉን። ስራሕ ዘይብለን ኣዴታት፡ ወይ ክሰርሓ ዘይክእላ እንተኮይነን፡ ካን ምምሕዳር ከባቢ ጨንፈር ማሕበራዊ ትካል ድሕነት (Gemeindezweigstelle der Sozialversicherungsanstalt SVA) መሰል ኣለዎንን የብለን ንምፍላጥ ይሓታ። አብዚ ፍሉይ ሕግታት ኣሉ። አብተን መጀመርታ 8 ሰሙናት ናይ ድሕሪ ሕርሲ፡ ኣዴታት ክሰርሓ የብለንን፡ መሰል ናይ ኣዴታት ተጥቦቕቲ (Mutterschutz).

ናይ ኣቦነት ዕረፍቲ

አቦታት ውሉድ ምስ ተወልደ ንኸልተ ሰሙን ዝኣክል ደሞዘ ዝኸፈሎ ናይ ኣቦ ዕረፍቲ ክረኽቡ መሰል ኣለዎም። ከም ዕረፍቲ ሕርሲ (ኣዴታት) ዘይኮነስ ናይ ኣቦ ዕረፍቲ ተዓጻጻፊ እዩ። ከመይሲ ነዚ ኩሉ ብሓንሳእ ወይ ብብሓደ መዓልቲ ክትወስዶ ትኽእል ኢኻ። ይኹን እምበር እቲ ሕጻን ካብ ዝውለድ ኣብ ውሽጢ ሽዱሽተ ወርሒ ክኸውን ኣለዎ።

ንወለዲ ዝወሃብ ኣበል/ተወሳኺ ክፍሊት

ቆልዑት ዘለዎም ሰባት፡ ንወለዲ ዝወሃብ ኣበል/ተወሳኺ ክፍሊት (Famienzulagen) ናይ ገንዘባዊ ሓገዝ ይግበረሎም። እዚ ንቆልዑት ክሳብ 16 ዓመት ዝዕድሚኦም ከም ተወሳኺ ንመእሰያት ከእ ክሳብ 25 ዕድሜኦም ናይ መሰልጠኒ ተባሂሉ ይወሃብ። ስለዚ ኣብዚ መሰል ዘለዎም፡ ኩሎም ወለዲ ዝሰርሑ እንተኮይኖም፡ ነብሶም ዝኸኣሉ ወይ ስራሕ ዘይብሎም ወለዲ ቅሩብ ሓገዝ ናይ ምርካብ መሰል ኣለዎም። ስለዚ ስራሕተኛታት ወለዲ ተወሳኺ ሓገዝ ምስ ደሞዘም ዝኸፈል ይወሃቦም። ዝያዳ ሓበሬታ ንተወሳኺ ክፍሊት/ኣበል ዝምልከት ካብ ምምሕዳር ከባቢ ጨንፈር ማሕበራዊ ድሕነት ይርከብ። መጠን ተወሳኺ ክፍሊት/ኣበል ካብ ካንቶን ናብ ካንቶን ይፈላለ።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክ ኣድራሻታት ብሮፕራት ቡለቲን)

www.konnichiwa-aargau.ch/ti/social-security/motherhood-and-family

ማሕበራዊ ሓገዝ

ማሕበራዊ ሓገዝ ንመነጻጸብ ዝኸውን ውሑድ ገንዘብ ዘሎዎም ሰባት፡ ወይ ፈጻሚ ካብ ማሕበራዊ ድሕነት ፈጻሚ ገንዘባዊ ሓገዝ ዘይብሎም ወይ ውሑድ ዝረኽቡ ይሕግዝ። እቲ ዕላማ ሰባት መሊሶም ባዕሎም ክሰርሑን ነብሶም ንክእልዩን ኢዩ። እዚ ንሓደ ድሕነት/ውሕስነት ዝምልከት ኣይኮነን፡ እንታይ ደኣ ሓገዝ ብመንግስቲ ዝወሃብ ኢዩ።

ማሕበራዊ ሓገዝ

ማሕበራዊ ሓገዝ (Sozialhilfe) ኣብ ስዊስ ንሕገዝ ዘድልዮም ሰባት ይሕግዝ። እዚ ነቲ መሰረታዊ ዝተሓተ ናይ መነጻጸብ ወጻኢታት ይኸፍን። ኣብ ርእሲዚ ገንዘባዊ ሓገዝ ምኽሪ ውን ይወሃብ። እቲ ዕላማ ሰባት ብዝተኸለሉ መተን ብዝቐልጠፈ ነብሶም ንክክእሉ ካብ ተጻባይነት ብቁጠባ ነጻ ንክኾኑ ኢዩ። እዚ ናይ ማሕበራዊ ትካል ንእኹል ሓገዛት ካብ ካልእ ወገን ዝረኽቡ ሰባት፡ ንእብነት ጥሮታ ዝወስዱ፡ ካብ ዘመድ ሓገዝ ዝረኽቡ ኣይሕግዝን ኢዩ። ካልእ ኣብነት ንናይ ካብ ማዕከን ውሕስነት ናይ ስራሕ-ኣልቦ ገንዘብ/ Arbeitslosengeld/ ዝወስዱ ሰባት ኣይሕግዝን ኢዩ። እዚ ዕዳ ውን ኣይከፍልን ኢዩ። እዚ ዝወሃቦ ሓገዝ ከኣ ሰብ እኹል ገንዘብ፡ ምዝህልዎ ይመልሶ። እዚ ናይ ማሕበራዊ ሓገዝ ትካል ብከፈልቲ ግብሪ ይምወል።

ማሕበራዊ ሓገዝ ምሕታት

ማሕበራዊ ሓገዝ ዝሓትት፡ ንትካል ማሕበራዊ ሓገዝ ናይ ምምሕዳር ከባቢ t (Sozialdienst) ናይቲ ዝነበረሉ ቦታ ይውከስ። ኣብዚ ዘሎካ መጠን ደሞዝን ዋኒን ንብረትን ዘርዘርካ ትገልጽ። ድሕሪዚ እቲ ጠለብ ይጻረ። ሰብ-ስልጣን ናይዚ ከከም ውልቀ ሰብ ነቲ መጠን ዝወሃብ ሓገዝ ይውስኑ። ኣብዚ ንሕቕኛ ኩነታት ቁጠባኡ ዝሓብእ ሰብ፡ ወይ ዝኸውል ብሕጊ ይቕጽዕ። እገልግሎት ትካል ማሕበራዊ ሓገዝ ጭብጥታት የረጋግጽን የቐርብን። እዚ ዘየማልእ ሰብ፡ እቲ ዝግበር ገንዘባዊ ሓገዝ ክቐረጽ ይከእል። ኣብቲ ዝግበር ናይ ምኽሪን ሓብራታን ዝርርብ ምስታፍ ናይ ግድን ኢዩ። ኣብዚ ሰብ ኩሉ ብወገኑ ዝማላእ ክገብር ይጥለብ፡ ካብ ሓገዝ ክገላገል ከኣ ይጽዕር።

ተወሳኺ ሓገዝ ንኸርክነት ወለዲ

ተወሳኺ ሓገዝ ንኸርክነት ወለዲ (Elternschaftsbeihilfe) ሓደ ፍሉይ ሓገዝ ንውሑድ ገንዘብ ዘለዎም እሞ ናይ ማሕበራዊ ድሕነት ገንዘባዊ ሓገዝ ዘይወስዱ ወለዲ ኢዩ። እዚ ንእደ ወይ ኣቦ ኣብ ውሽጢ 6 ወርሒ ዕሸል ሕጻን ኣብዝወለደሉ ግዜ ንዝግበር ክንክን ዝወሃብ ኢዩ። ተወሳኺ ሓገዝ ንኸርክነት ወለዲ ንምውሳድ፡ ወለዲ እንተወሓደ ሓደ ዓመት ኣብ ካንቶን ኣርጋው ዝተቐመጡ ክኾኑ ይግባእ። እንተደንጎየ ኣብ ውሽጢ 3 ወርሒ ድሕሪ ሕርሲ፡ እዚ ሓገዝ ካብ ቤት-ጽሕፈት ምምሕዳር ከባቢ ክሕተት ኣለዎ።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክ ኣድራሻታት ብሮፕራት ቡለቲን)

www.konnichiwa-aargau.ch/ti/social-security/social-assistance